

28. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Museolautakunnan puheenjohtajana v. 1961 toimi fil. tri Eino Suolahti, varapuheenjohtajana prof. Nils Wickberg sekä jäseninä: rva Tellervo Henriksson, fil. maist. Hulda Kontturi sekä tait. Tapio Tapiovaara. Kaupunginhallitusta edusti lautakunnassa rva Hellä Meltti. Sihteerinä toimi museonhoitaja Helmi Helminen.

Lautakunta kokoontui vuoden aikana 8 kertaa. Kertomusvuoden kokousten pöytäkirjoissa oli kaikkiaan 122 pykälää.

Kirjeitä saapui lautakunnalle ja museolle 219 ja lähetettiin 217.

Esitykset, joita tehtiin kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin viranomaisille, koskivat: liikennelaitoksen autolinjan reitin jatkamista Tuomarinkylän kartanoon (6. 2. 21 §), valaistuslaitteiden asentamista kartanon piha-alueelle (14. 6. 65 §) sekä kartanon rakennuttajan Johan Weckströmin hautakiven kunnostamista Helsingin pitäjän kirkkomaalla (18. 9. 86 §); dos. Ester-Margaret v. Frenckell'in lahjoittamaa biedermeierkokoelmaa esittelevän tilaisuuden pitämistä lehdistön edustajille ja kaupungin viranomaisille (26. 4. 44 §) sekä Suomen Museoliiton vuosikokouksen järjestelyä (26. 4. 49 §).

Lausunnot kaupunginhallitukselle ja muille kaupungin viranomaisille koskivat: avustuksen myöntämistä Suomen rakennustaiteen museolle (6. 2. 10 §, 14. 6. 57 §) sekä Akseli Gallen-Kallelan museosäätiölle (26. 4. 48 §); Vanhankaupungin vuokra-alueella sijaitsevien K. A. Spaakin perikunnan omistamien rakennusten ostamista kaupungille (6. 2. 11 §); eräiden rakennusten ym. siirtämistä Seurasaaren ulkomuseo-alueelle (26. 4. 47 §); kaupunginmuseon laajentamissuunnitelman II vaiheen toteuttamista (14. 6. 56 §); aloitetta nykytaiteen museon perustamiseksi (14. 6. 58 §); luvan myöntämistä Stockman Oy:lle muistolaatan kiinnittämiseen Pohj. Esplanaadi 5:ssä sijaitsevan talon ulkoseinään (4. 12. 100 §) sekä Lauttasaaren puistoalueella olevan vanhan pilarin kunnostamista (28. 12. 115 §).

Henkilökunta. Tuomarinkylän museoon siirtyi museoapulainen Kreetta Sihvonen 14. 11. lukien. Saman museon siivojaksi palkattiin 15. 11. lukien rva Rauha Meriläitä. Tuomarinkylän museoon perustettiin myös tp. 11. palkkaluokkaan kuuluva vahtimestarin virka, jonka haltijan tehtäviin kuului pääsylippujen ja opaskirjan myynti sekä kokoelmien vartiointi.

Kaupunginmuseon toimistoapulainen osallistui koulutustoimikunnan järjestämiin irtaimistoluettelohoitajien valmennuskursseihin.

Museonhoitaja Helmi Helminen edusti kaupunginmuseota Rovaniemellä Suomen Kotiseutuliiton vuosikokouksessa ja kotiseutupäivillä 8.—10. 7. sekä Jyväskylässä Keski-Suomen museon avajaisissa 27. 5.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai hankittiin ostamalla yhteensä 606 esinettä. Nämä jakaantuivat seuraaviin pääryhmiin: kirjat 13, panoraamat, postikortit 6, Helsinki-aiheiset öljy- ja vesivärimaalaukset, graafiset lehdet ja piirroukset 126, muoto- ja henkilökuvat 22, sinetit, leimasimet 2, merkit 16, mitalit ja rahat 9, huonekalut 43, hopea-, tina-, lasi- ja posliiniesineet 76, talous- ja työkalut 41, liput 1, puvusto ja käsityöt 161, koru- ja koriste-esineet 30, soittimet, pelit, piiput yms. 9, koneet ja kojeet 7, maalöydöt 7, rakennustenosat, kuten uunit, portit ym. 16 sekä arkistoaines 21.

Kuva-arkistoon hankittiin yhteensä 1 223 numeroa, joista valokuvanegatiiveja kuvavedoksineen oli 718, valokuvia ilman negatiivia 256, värivalokuvia 18, väridia-positiiveja 118 sekä kuvalaattoja 113.

Kertomusvuonna sai kaupunginmuseo kokoelmiinsa lahjoituksia mm. seuraavilta henkilöiltä, virastoilta ja laitoksilta ym: dipl. ekon. ja rva Lars Catani, rva Kirsti Gallen-Kallela-Väisänen, osastopääll. Maiju Gebhard, vapaaherratar M. Gripenberg, valokuvaaja C. Grünberg, esittelijäneuvos Esko Heilimo, hankintatoimisto, huoltovirasto, kaupunginarkisto, liikennelaitos ja palolaitos, Helsingin Kirjatyöntekijäin yhdistys, Helsingin Tuomiokirkkoseura, Helsinki-Seura, neidit Greta ja Thora Höijer, Kaukomarkkinat Oy., rva Maire Kyykoski, kilpimestari Tapio Lehtonen, laulunopettaja Ellen Leinon kuolinpesä, hra Veikko Lind, rva Lyyli Lindblad, diakonissa Elsa Mela, maist. H. Nieminen, antiikkikauppias B. Nyholm, prof. E. Nyströmin jäämistö, rva Anna Rancken, hra Paavo Ronkanen, hra Eero Ruissalo, ins. Yngve v. Schantz, Suomen Naisjärjestöjen Keskusliitto, dipl.ins. Eero Söderqvist, rva Aili Tallgren, tait. Tapio Tapiovaara, neidit Elli ja Siiri Timgrén, tait. Huldra Törnudd, neidit Tötterman, prof. Heikki Varis, maj. Tauno Vasamies, hammaslääk. ja rva Ernst Waseniuksen perilliset sekä rva Sally Åkerman.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. Cincinnati Art Museum, Historisches Museum der Stadt Wien, Københavns Bymuseum, Nordiska Museet, Oslo Bymuseum, Stockholms Stadsmuseum ja Warbergs Museum.

Ostoja tehtiin kertomusvuonna ennen muuta Tuomarinkylän museon kalustamista silmällä pitäen. Kartanon saliin hankittiin neljä rokokootuolia ja kaksi jakkaraa, eteiseen kaksi kustavilaista tuolia ja ns. siniseen huoneeseen kustavilainen sohva ja varhaisempiretyylinen pöytä. Kattokruunuja ostettiin kolme kappaletta sekä eteistiloihin pari kattolyhtyä. Arkkit. Jean Wikille kuulunut pöytä sijoitettiin Tuomarinkylän museon punaiseen huoneeseen. Rva Bertha Funtek myi museolle isänsä, helsinkiläisen kultaseppä Karl Liljeströmin valmistaman hopeisen korurasian, kaulakorun sekä hopealusikoita, joista vanhin oli helsinkiläisen kultaseppän Augustin Wallbergin v. 1795 valmistama. Kokoelmaan kuului vielä hopeinen, silinmuotoinen neulatyyny. Muista helsinkiläisistä hopeasepäntöistä mainittakoon mausteikko, joka oli Roland Mellinin käsialaa v:lta 1850. Rva Anna Ranckenilta ostettiin Rörstrandin tehtaan 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa valmistama, osittain käsinmaalattu pöytä-astiasto. Fajanssikokoelmiin hankittiin Arabian tehtaan 1870-luvulla valmistama rokokoopendyyli, jonka pinta oli ns. englantilaista majolikaa. Aurora Karamsinille

kuulunut uusrokokoottyinen sohva, jonka toiseen päähän liittyi erillinen nojatuoli, saatiin ostaa kertomusvuonna nti Kitty Linderiltä.

Ostetuista maalauksista mainittakoon Gabriel Engbergin v. 1896 maalattu talvi-kuva, joka esitti näkymää Yrjönkadun pohjoispäästä, Th. Waenerbergin Kaisanien puistoa ja lampea kuvaava öljyvärityö, kaksi Tapio Tapiovaaran v. 1959 tekemää puupiirrosta, toinen kaasutehtaasta ja toinen Hankkijan aukiolla kasvavasta puusta, Vilho Askolan v. 1948 valmistamat puupiirroksiset, joiden aiheena oli näkymiä Kalliosta Töölönlahdelle, Uno Heikkisen 134 kpl:n sarja Helsinki-aiheisia piirroksia ja vesiväritöitä, pari E. Jankesin pientä öljymaalausta ja Louis Sparren etsaus »Oma kuva».

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Kaupungin rakennuksia inventoidessaan museo samalla inventoi kuva-arkistiaan ryhtyen tarvittavien täydennysten suorittamiseen. Valokuvaustyötä suoritettiin vuoden aikana eri kaupunginosissa. Lisäksi lunastettiin rakennuskuvia valokuvaaja C. Grünbergiltä, joka 1950-luvulla suunnitelmallisesti valokuvasi Sörnäisten ja Kallion katunäkymiä ja pihvoja. Kertomusvuonna kuvattiin Ilmatieteellisen Keskuslaitoksen hallinnassa olleet puurakennukset Vuorikatu 24:ssä, joukko Kaivopuiston huviloita sekä kaupunkiin sijoitetut uudet patsaat ja veistokset, jotka kuvattiin myös väradiapositiivikuvina. Rak. mest. Väinö Leivolta ostettiin kokoelma rakennustutkimukseen liittyviä valokuvia talosta Aleksanterinkatu 14. Ravintola Kappelissa valokuvattiin seinäpinnoissa olevat maalaukset, jotka kertomusvuonna kunnostettiin. Museolle saatiin myös parikymmentä värikuvaa puretussa talossa Makasiininkatu 6 olleista koristemaalatuista katoista ja värikkäistä kaakeliuuneista.

Museon esineistöstä ja uusitusta näytteillepanosta valmistettiin 175 valokuvaa. Luetteloa varten laadittiin sitäpaitsi esinepiirroksia.

Kuva-arkiston luettelointia jatkettiin ja selvitettiin sekä numeroitiin 2 722 negatiivia, joten näiden lukumäärä nousi 18 025 kpl:seen. Kadunnimittäin järjestettyyn rivirekisteriin lisättiin kertomusvuonna 355 uutta liuskaa. Diapositiiveja järjestettiin ja luettelointiin 340. Kuva-arkistosta toimitettiin 66 tilaajalle 311 erialheista valokuvaa ja suoritettiin 8 uutta ja 46 reproduktiovalokuvausta, joiden negatiivit saatiin museon kokoelmiin.

Yleisöä palveltiin myös auttamalla sitä Helsinkiä koskevien tietojen hankinnassa; tätä palvelumuotoa tullaan tehostamaan sitä mukaa kuin museon lehtileikearkiston hakusanottaminen edistyy. Vuoden aikana saatiin luettelokortistoon viedyksi 6 014 leikettä, joten niiden lukumäärä vuoden lopussa oli 16 957.

Kokoelmien hoito ym. Museon punaiseen huoneeseen sijoitettiin 7. 4. lukien dos. v. Frenckell'in lahjoittama biedermeierkokoelma ja ko. huoneessa aikaisemmin sijanneita kokoelmia siirrettiin syksyllä Tuomarinkylän museoon, jonne kuljetettiin myös muuta esineistöä, mm. rva Héléne Jacobsonin v. 1959 testamenttaamia sekä muita varastossa olleita esineitä.

Museo myös lainasi esineistöä ja kuvastoa palolaitoksen 100-vuotisnäyttelyyn ja Suomen Naisjärjestöjen Keskusliiton toimeenpanemaan näyttelyyn »Valaisin kautta aikojen».

Museon puvusto- ja käsityökokoelmista kunnostettiin 43 esinettä, öljymaalauksista 2, kehyksiä teetettiin 4 ja lisäksi suoritettiin niiden korjauksia. Tuomarinkylän

museoon siirrettyjen huonekalujen korjaus- ja puhdistustöihin käytettiin 154 työtuntia.

Tutkimustyöt. Helsingin sivistyshistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten luettelointi, joka oli ollut vireillä v:sta 1959, saatiin museon osalta päätökseen kertomusvuonna 22. 3., jolloin ehdotus luetteloksi ja siihen liittyvä kuvasto jätettiin kaupunginhallitukselle. Jäljennökset luettelosta jätettiin myös kiinteistöviraston asemakaavaosastoon ja Suomen rakennustaiteen museon käyttöön. Ehdotuksessa oli kaupungin alueella sijaitsevat kartanot erikseen ryhmiteltyinä sekä yhteenveto myös luonnonsuojelukohteista.

Rakennustutkimuksia varten valokuvattiin korjaustöiden aikana esiintulleita rakenteellisia yksityiskohtia talossa Aleksanterinkatu 14 sekä harmaakivinen silta- tai viemäriholvi Unioninkatu 35:n kohdalla olleella yliopiston rakennustyömaalla.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Vuoden aikana kävi museon kokoelmiin tutustumassa 9 007 henkilöä, joista maksaneita kävijöitä oli 4 918. Suurin kävijämäärä, 1 333 henkilöä, oli toukokuussa, sen sijaan kävi kesäkuussa vain 668 henkilöä siitä huolimatta, että Helsinki-päivänä 12. 6. pääsy museoon oli vapaa. Vapaa-kävijäin määrä väheni muutenkin edellisiin vuosiin verrattuna. Kaupungin kansakoulujen luokkia kävi museossa vain 10 ja niiden oppilasmäärä oli 672. Helsingin oppikoululaisia kävi 885 ja maaseudun kouluista 190 oppilasta. Museossa kävi runsaasti eri opintoryhmiä, joille museo järjesti opastuksen. Kaupungin Opaskerhon jäsenille piti museonhoitaja toukokuussa 4 luentoa.

Suomen Yleisradio järjesti 1. 9. kaupunginmuseon esittelyn, jolloin oppaana toimi museonhoitaja. Helsingin kaupungin saamia lahjoja koskevaan radioselostukseen 29. 10. sisältyi myös selostus museolle tehdyistä vanhimmista lahjoituksista.

Museon hallinnassa olleet kiinteistöt. Hakasalmen huvilassa suoritettiin vuoden aikana eräitä maalaustöitä, kellariin vievään portaikkoon rakennettiin kaide ja korjattiin keskuslämmityskattila ym.

Tuomarinkylän museon sisätyöt ja ulkokaton korjaustyöt saatiin suoritetuiksi vuoden loppuun mennessä. Rakennusten ulkomaalaus ja puiston kunnostustyöt jäivät seuraavaan vuoteen.

Tulot ja menot. Museon pääsymaksuina perittiin aikuisilta 50 mk ja lapsilta sekä ryhmäkäynteihin osallistuneilta 20 mk. Torstai-iltaisina oli pääsy museoon maksuton. Kertomusvuonna kertyi tuloja seuraavasti: pääsymaksut 209 810 mk, opaskirjat 26 680 mk, postikortit 3 950 mk sekä valokuvien käyttö- ja julkaisuoikeuden lunastuksista (à 1 200 mk) 81 600 mk, yhteensä 322 040 mk.

Menot olivat tilinpäätöksen mukaan yhteensä 13 987 936 mk, jakautuen seuraavasti: Palkkiot 90 000 mk, Vakinaiset viranhaltijat 3 021 900 mk, Viranhaltijain vuosilomakustannukset 87 456 mk, Viranhaltijain sunnuntai- ja ylityö- sekä päivystyskorvaukset 117 261 mk, Muut palkkamenot 1 752 036 mk, Kansaneläke- ja lapsilisämaksut 237 660 mk, Vuokra 5 151 168 mk, Lämpö 363 733 mk, Valaistus- ja käyttövoima 409 159 mk, Kokoelmien kartuttaminen 1 150 739 mk, Kokoelmien hoito 302 182 mk, Valokuvaukset 549 730 mk, Kaluston kunnossapito 145 659 mk, Painatus ja sidonta 309 384 mk, Tarverahat 127 714 mk, Siivoustarvikkeet 53 788 mk sekä Kuljetus- ja muuttokulut 118 367 mk.

Kiinteistömenot olivat yhteensä 10 847 499 mk, joista kiinteistöviraston talosaston suorittamiin korjauksiin ja maksamiin kuluihin käytettiin 391 348 mk, vuok-

riin 1 177 488 mk, tilitysvuokriin 3 973 680 mk sekä henkilökunnan palkkoihin 5 304 983 mk.

Yleistä. Kertomusvuonna 13. 6. tuli kuluneeksi 50 vuotta kaupunginmuseon perustamisesta ja sen johtosäännön vahvistamisesta. Tuomarinkylän museon pinta-ala, joka saatiin kertomusvuonna museon käyttöön, vastasi suunnilleen museon ensimmäistä näytteillepanotilaa, johon kuului vain 4 huonetta Hakaniemen huvilan ensimmäisessä kerroksessa.
